

Jaarverslag 2014 Kiesraad

Jaarverslag 2014 Kiesraad

Uitgave en redactie

Kiesraad

Fotografie

Fons van Bindsbergen, Jelle Brouwer en Kiesraad

Contactgegevens

Secretariaat Kiesraad

Postadres

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Bezoekadres

Herengracht 21
2511 EG Den Haag

Telefoon

070 426 62 66

Fax

070 345 0879

E-mail

kiesraad@kiesraad.nl

Website

www.kiesraad.nl

Den Haag, maart 2015

ISBN/EAN: 978-90-78056-19-5

Niets uit dit jaarverslag mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder uitdrukkelijke vermelding van de bron.

Inhoudsopgave

	Voorwoord	5
1.	Het jaar 2014 in vogelvlucht	9
2.	Organisatie	13
3.	Verkiezingen	17
4.	Adviezen	23
5.	Aanduidingen en benoemingen	29
6.	Rechtszaken	31
7.	Kennis en communicatie	37
8.	Contacten - nationaal en internationaal	41
9.	Financiën	45

Voorwoord

De Kieswet blijft vragen om onderhoud

Vergeleken met vele andere landen lijkt ons kiesstelsel een rustig bezit. In 2017 vieren we zelfs dat het algemeen kiesrecht voor mannen (het algemeen kiesrecht voor vrouwen volgde in 2019) en het stelsel van evenredige vertegenwoordiging honderd jaar eerder werd ingevoerd. De rust rond het kiesstelsel is echter betrekkelijk. Sinds 1917 zijn er vele kleinere en grotere wijzingen in de Kieswet doorgevoerd. Na de laatste integrale wijziging van de Kieswet in 1989 hebben er nog meer dan 50 herzieningen plaatsgevonden. Ook uit het feit dat de Kiesraad de afgelopen 10 jaar gemiddeld 8-10 adviezen per jaar heeft uitgebracht over aanpassing van onze Kieswetgeving blijkt dat ons kiesrecht bepaald niet voor de eeuwigheid in marmer gebeiteld is. Dat is ook zeer begrijpelijk. Maatschappelijke en technologische ontwikkelingen stellen het verkiezingsproces steeds weer voor nieuwe uitdagingen waar vaak alleen met aanpassing van regelgeving een adequaat antwoord op kan worden gegeven. Veel minder vaak komt het voor dat wijziging van politieke inzichten met betrekking tot de gewenste werking van het kiesstelsel tot aanpassingen van wetgeving leidt. Dat was bijvoorbeeld het geval bij de herhaalde verlagingen van de voorkeurdrempel voor de Tweede Kamerverkiezingen in de jaren negentig van de vorige eeuw en de verhoging van de voorkeurdrempel voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer in 2011.

Geschiedenis lijstencombinatie

Recentelijk is ook het fenomeen van de lijstencombinatie ter discussie komen te staan. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werd zij ingevoerd om een samenbundeling of zelfs fusie van partijen te bevorderen. Dat paste geheel in het toenmalige tijdsbeeld waarin, althans door sommige partijen, werd gestreefd naar een 'politiek tweestromenland'. Kijkend naar de geschiedenis is dat doel niet of nauwelijks gehaald. De vorming van het CDA zou in dat verband wellicht kunnen worden genoemd en mogelijk ook die van GROENLINKS en de ChristenUnie. In de praktijk fungeerde de lijstencombinatie echter toch vooral als een middel om een extra restzetel te bemachtigen voor de eigen partij dan wel voor een politiek bevriende groepering. Onvrede over het feit dat bij de Eerste Kamerverkiezingen al voorafgaand aan de stemming berekend kon worden welke lijstencombinatie het meeste profijt zou opleveren, heeft ertoe geleid dat de wetgever per 1 januari 2011 de mogelijkheid tot het aangaan van lijstencombinaties specifiek bij Eerste Kamerverkiezingen heeft geschrapt. Ook speelde hierin mee dat kiezers bij provinciale statenverkiezingen nog onwetend waren van lijstencombinaties bij de daarna plaatsvindende senaatsverkiezingen en daarmee in hun stemgedrag dus geen rekening konden houden. Dat bleek echter niet het eind van de discussie over dit onderdeel van het kiesstelsel.

Voorstel afschaffing lijstencombinatie

Op 9 december 2014 aanvaardde de Tweede Kamer een motie waarin de regering werd gevraagd om met voorstellen te komen tot afschaffing van de lijstencombinatie. De indieners van de hiervoor bedoelde motie wezen op het oneigenlijke doel van de lijstencombinatie en zagen deze voorts als een ongerechtvaardigde inbreuk op ons grondwettelijke systeem van evenredige vertegenwoordiging. De uitslag van de verkiezing voor de Nederlandse leden van het Europees Parlement had laten zien dat het CDA met een minder groot aantal stemmen dan D66 toch een zetel meer had verworven dankzij het aangaan van een lijstencombinatie. Om dezelfde reden had ook de PvdA een zetel meer behaald dan de SP met een minder groot aantal stemmen.

Voor- en nadelen afschaffing

Al met al is de kans aanwezig dat de verkiezingen van 2015 de laatste worden waarbij lijstencombinaties kunnen worden aangegaan. Het wachten is uiteraard op de kabinetsreactie en het eventueel daaruit voortvloeiende wetsvoorstel. Maar gelet op vragen die de afgelopen jaren met grote regelmaat bij de Kiesraad zijn binnengekomen kan nu al worden gezegd dat afschaffing onmiskenbaar voordelen heeft uit het oogpunt van transparantie en begrip van de kiezer. Ook voor de verkiezingsautoriteiten zijn er voordelen: de systematiek van de vaststelling van verkiezingsuitslagen zal er door

vereenvoudigen. Aan de andere kant zou met het verdwijnen van de lijstencombinatie echter ook een van de weinige incentives tot samenwerking of samenbundeling van politieke partijen uit de Kieswet vervallen. En dat roept dan weer vragen op – die ook regelmatig bij de Kiesraad terecht komen – over de ‘versplintering van het politieke landschap’ en ‘de regeerbaarheid van het land’.

Vooruitblik

Het is duidelijk dat met het eventuele afschaffen van de lijstencombinatie het denken over vraagstukken als ‘regeerbaarheid’ en ‘stabiliteit’ zeker niet voorbij is en dan wordt ongetwijfeld weer gekeken naar regelingen in buitenlandse kiesstelsels die deze beogen te bevorderen, zoals de verhoging van de kiesdrempel. Maar evenzeer is duidelijk dat dit vraagstukken zijn die vooral in het politieke domein thuishoren. Eventuele wetsvoorstellen zal de Kiesraad uiteraard weer met de gebruikelijke voort-varendheid vanuit zijn technisch-juridische deskundigheid beoordelen. Of het daarvan komt, moet worden afgewacht. Hoe dan ook wordt 2015 weer een jaar waarin zal blijken dat het kiesrecht blijvende aandacht en zorg behoeft.

H.R.B.M. Kummeling,
Voorzitter Kiesraad

1. Het jaar 2014 in vogelvlucht

In 2014 vonden reguliere verkiezingen plaats voor de gemeenteraden en voor de Nederlandse leden van het Europees Parlement. Daarnaast waren er gemeentelijke herindelingsverkiezingen voor de gemeenteraden van de gemeenten Alkmaar, Nissewaard, Groesbeek, Krimpenerwaard, 's-Hertogenbosch en Oss.

Verkiezingen voor gemeenteraden en het Europees Parlement

De gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart betekenden voor de Kiesraad verhoogde aandacht voor informatieverstrekking aan en ondersteuning van gemeenten, politieke partijen, kiezers en niet te vergeten de media. Dit vooral vanuit het Informatiepunt Verkiezingen, een samenwerkingsorgaan van de Kiesraad met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (verder te noemen: BZK), dat actief was van 22 oktober 2013 tot en met 31 mei 2014. Deze inzet was er ook bij de verkiezing van het Europees Parlement van 22 mei. Daarnaast was de Kiesraad bij die verkiezing centraal stembureau en daarmee verantwoordelijk voor de registratie van partijnamen, de kandidaatstelling en het vaststellen van de verkiezingsuitslag. Voor het eerst registreerde de Kiesraad bij de verkiezing voor het Europees Parlement ook logo's van partijen voor gebruik op het stembiljet voor kiezers in het buitenland.

Eerste Hulp bij Verkiezingen (EHBV)

Naast informatieverschaffing aan gemeenten wordt (het secretariaat van) de Kiesraad meer en meer gevraagd om in voorkomende gevallen ondersteuning aan gemeenten te leveren, bijvoorbeeld bij hertelling van stemmen. De deskundigheid en onafhankelijkheid van de Kiesraad zijn in dit verband belangrijke redenen om de Raad te benaderen. In 2014 verleende de Kiesraad bijstand aan de gemeenten Aalburg, Waddinxveen, Noordwijk en Groesbeek.

Stemfie

Rond de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart ontstond de nodige discussie over het wel of niet toestaan van 'de stemfie': een foto die de kiezer van zichzelf maakt met daarop tevens zichtbaar zijn of haar ingevulde stembiljet. In een kort gedingprocedure oordeelde de rechter dat het maken van een stemfie niet onrechtmatig is, maar dat de bezwaren ertegen groter zijn dan de voordelen. De Kiesraad heeft in zijn evaluatieadvies over beide verkiezingen van 2014 een verbod bepleit van de stemfie.¹ Dat advies is niet overgenomen door de regering, noch door de Tweede Kamer. Wel riep de Tweede Kamer op om de ontwikkelingen nauwgezet te blijven volgen.

Stemmen bij volmacht

In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart deden in een aantal gemeenten geruchten de ronde over vermeend ronselen van (onderhandse) volmachten. In een klein aantal gemeenten is aangifte gedaan van mogelijk ronselen van volmachten. Uit contacten met de burgemeesters van deze – zeven – gemeenten is gebleken dat de aangiftes in geen enkel geval hebben geleid tot strafrechtelijke vervolging. Deze bevindingen zijn door de Kiesraad betrokken bij zijn onderzoek naar de werking van de strafbepalingen in het kiesproces. Over dit onderwerp verwacht de Raad in 2015 een advies te kunnen uitbrengen aan de minister van BZK.

Daarnaast heeft de Kiesraad nader onderzoek gedaan in gemeenten waar sprake was van een opvallend hoog percentage volmachtstemmen, om inzicht te krijgen in mogelijke verklaringen hiervoor. Uit de ontvangen reacties kwam een veelheid aan plausibele verklaringen naar voren. Geen enkele burgemeester van deze gemeenten maakte melding van mogelijke onregelmatigheden.

¹ Een lid van de Raad nam een afwijkend standpunt in.

Combinatie provinciale statenverkiezingen met waterschapsverkiezingen

De combinatie van verkiezingen op 18 maart 2015 zorgde in 2014 al voor de nodige werkzaamheden voor de Kiesraad. Ter uitwerking van een convenant tussen de Kiesraad en de Unie van Waterschappen is in opdracht van de Kiesraad de bestaande verkiezingssoftware OSV (Ondersteunende Software Verkiezingen) uitgebreid met een module waterschapsverkiezingen. Eind 2014 zijn, deels in samenwerking met het ministerie van BZK, informatie- en instructiebijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten, politieke partijen en waterschappen. Ook is een Informatiepunt Verkiezingen ingesteld vanaf 1 oktober 2014.

Adviezen

De Raad bracht in 2014 10 adviezen uit. De meeste adviezen waren gericht aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en een aan de minister van Infrastructuur en Milieu. Een deel van de adviezen ging over de verkiezingen voor het algemeen bestuur van de waterschappen die onder de werking van de Kieswet zijn gebracht. Ook werd een reactie uitgebracht op het rapport 'Elke stem telt – Elektronisch stemmen en tellen' van de Commissie-Van Beek.

Raadgevend referendum

Het jaar 2014 stond voor de Kiesraad voor een belangrijk deel in het teken van voorbereiding op de inwerkingtreding van de Wet Raadgevend referendum. Als de wet in werking treedt, naar verwachting juli 2015, kunnen kiesgerechtigden een verzoek voor een referendum indienen over nieuw aangenomen wetgeving. Het referendum geeft de mogelijkheid zich voor of tegen een bepaalde wet uit te spreken, maar de uitslag is niet bindend. De uitvoering van de wet ligt voor een belangrijk deel bij de Kiesraad, in zijn functie van centraal stembureau. Zo oordeelt de Kiesraad over de ingediende verzoeken en stelt de uitslag van raadgevende referenda vast.

Modernisering Kieswet

In 2014 was wederom aandacht voor modernisering van de Kieswet. De Kiesraad dringt al langer aan op herziening van de Kieswet en vond steun voor deze gedachte bij de Eerste Kamer. Naar aanleiding hiervan richtte de minister van Binnenlandse Zaken zich tot de Kiesraad met vragen over het belang en de eventuele vormgeving van een integrale herziening van de Kieswet. In zijn reactie op de beantwoording van deze vragen kondigde de minister aan het gesprek met de Kiesraad te willen aangaan over voorstellen van de Raad. Een toezegging die de minister herhaalde in het algemeen overleg met de Tweede Kamer op 13 november over de evaluatie van de verkiezingen in 2014.

Elektronisch stemmen in het stemlokaal

Eind 2013 bracht de Commissie onderzoek elektronisch stemmen en tellen in het stemlokaal, de Commissie-Van Beek, het rapport 'Elke stem telt' uit. De Kiesraad heeft in 2014 in een reactie kenbaar gemaakt in te stemmen met de voorkeursvariant van de Commissie, te weten de introductie van een stemmenprinter en -scanner. Wel plaatste de Kiesraad op een aantal punten kritische kanttekeningen. Zo pleitte de Raad onder meer voor het stellen van realistische eisen ten aanzien van de beveiliging van de stemmenprinter en stemmerteller, ook in het licht van de financiële consequenties. Het afgelopen jaar heeft het secretariaat van de Kiesraad geadviseerd bij de beantwoording van enkele aanvullende vragen van de minister van BZK aan de Commissie-Van Beek.

Publicaties

In 2014 zag met medewerking van de Kiesraad een belangrijke publicatie op verkiezingsgebied het daglicht: het boek 'De Tweede Kamerverkiezingen in vijftig stappen'. Niels van Driel en Ron de Jong, onderzoekers bij resp. het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis en de Kiesraad, beschrijven in dit boek het ontstaan van ons huidige verkiezingsproces.

2. Organisatie

De Kiesraad heeft een aantal wettelijke taken:

- de Raad treedt op als centraal stembureau bij de verkiezingen van de Eerste en Tweede Kamer en van de Nederlandse leden van het Europees Parlement en
- de Raad adviseert de regering en de Eerste en Tweede Kamer over uitvoeringstechnische zaken op het gebied van kiesrecht en verkiezingen
- de Raad toetst en registreert aanduidingen (en logo's) van politieke partijen
- de Raad besluit over de geldigheid van ingeleverde kandidatenlijsten evenals over de nummering daarvan
- de Raad stelt de officiële verkiezingsuitslagen vast
- de Raad benoemt de nieuw gekozen leden van de vertegenwoordigende organen

Binnen afzienbare tijd² komt hier een taak bij, te weten het optreden als centraal stembureau voor het houden van een raadgevend referendum.

Overige taken

De Kiesraad treedt op als kennis- en informatiepunt over kiesrecht en verkiezingen voor gemeenten, politieke partijen, kiezers en media. Deze taak vergt steeds meer aandacht. Ter vergelijking: in de periode 1 september 2009 tot en met 31 maart 2010 (gemeenteraadsverkiezing 2010) werden in totaal 3.354 vragen gesteld aan het Informatiepunt Verkiezingen. In de periode 1 oktober 2013 tot en met 31 maart 2014 waren dat er 5.795. Tot slot treedt de Kiesraad op als adviseur in kieswettelijke rechtszaken.

Kaderwet zelfstandige bestuursorganen en Kaderwet adviescolleges

De Kiesraad is als centraal stembureau onder de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen gebracht.³ Enkele onderdelen van deze wet zijn uitgezonderd⁴, gezien de noodzakelijkerwijs onafhankelijke positie van de Kiesraad. Daarnaast valt de Kiesraad deels wel⁵ en deels niet⁶ onder de werking van de Kaderwet adviescolleges. Ook deze uitzonderingen hangen samen met de bijzondere positie van de Kiesraad in ons staatsbestel.

Relatie met het ministerie van BZK

Het ministerie van BZK houdt toezicht op alle zelfstandige organen die een taak uitvoeren waarvoor de minister politiek verantwoordelijk is. De bijzondere positie van de Kiesraad en diens noodzakelijke onafhankelijkheid zijn van invloed op deze toezichtsrelatie. Sinds 1 januari 2011 is de onafhankelijkheid ten opzichte van het ministerie versterkt, doordat de Raad meer zeggenschap heeft gekregen over zijn medewerkers en de besteding van zijn budget. In een 'Toezichtarrangement' tussen Kiesraad en ministerie is deze relatie verder uitgewerkt. In 2014 is met het ministerie overeengekomen dat met ingang van 2016 de onafhankelijkheid van de Kiesraad verder wordt versterkt op gebied van bedrijfsvoering. In 2015 worden definitieve stappen gezet op dit vlak.

Leden

De Kiesraad bestaat uit zeven leden, die voor een periode van vier jaar bij Koninklijk Besluit worden benoemd. Benoeming vindt plaats op basis van deskundigheid op het gebied van kiesrecht en verkiezingen en daaraan gerelateerde of daarvoor relevante beleidsterreinen. Ook maatschappelijke kennis en ervaring spelen een rol bij de benoeming van leden. Herbenoeming is mogelijk voor maximaal twee periodes van vier jaar. Met het oog op het vertrek van een van de leden per 1 april 2015 is de procedure gestart voor het vinden van een nieuw lid van de Raad.

² Naar verwachting 1 juli 2015.

³ Wet van 3 juli 2013, Stb. 289.

⁴ Kaderwet zelfstandige bestuursorganen, de artikelen 12, 21 en 22.

⁵ Kaderwet adviescolleges, artikelen 15, eerste, derde, vierde en vijfde lid, alsmede 16.

⁶ Kaderwet adviescolleges, artikelen 21 en 29.

Op de foto onderste rij van links naar rechts: Anneke van Dijk, Henk Kummeling en Jan te Veldhuis. Bovenste rij van links naar rechts: Melle Bakker, Trudy Blokdijk, Monique Leyenaar, Peter Castenmiller en Willem Stoker.

De Raad kende in 2014 de volgende samenstelling:

Prof. mr. H.R.B.M. Kummeling. Voorzitter. Benoemd in 2005. Henk Kummeling is hoogleraar staatsrecht en vergelijkend staatsrecht aan de Universiteit Utrecht. Hij was daarnaast tot september 2014 decaan van de Faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie van diezelfde universiteit.

Mr. drs. A.G. van Dijk. Als lid benoemd in 2010 en tot plaatsvervangend voorzitter in 2013. Anneke van Dijk is directeur Wetgeving en Juridische Zaken van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Prof. dr. M.H. Leyenaar. Als lid benoemd in 2005. Monique Leyenaar is hoogleraar Vergelijkende Politicologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Zij doet onderzoek op het terrein van burgerparticipatie, politieke hervormingen, verkiezingen en politiek leiderschap van vrouwen.

Mr. A.J. te Veldhuis. Als lid benoemd in 2005. Jan te Veldhuis was van 1982 tot 2003 lid van de Tweede Kamer voor de VVD en was onder andere woordvoerder staatsrechtelijke aangelegenheden. Op dit moment is hij voorzitter of lid van diverse organisaties, waaronder Zeeland Refinery en de Stichting Historisch Onderzoek Zeeland.

Mr. G.M.M. Blokdijk. Als lid benoemd in 2006. Trudy Blokdijk adviseert en evalueert Raden van Toezicht en Raden van Commissarissen en vervult verschillende toezicht- en bestuursfuncties. Ze is daarnaast verbonden aan de UvA en doet onderzoek naar uitgangspunten en positie van het intern toezicht.

W.M.B. Stoker. Als lid benoemd in 2006. Willem Stoker is senior adviseur en hoofd Verkiezingen bij Publiekszaken van de gemeente Utrecht. Hij werkt al sinds 1972 voor de gemeente Utrecht in diverse functies.

Dr. P. Castenmiller. Als lid benoemd in 2013. Peter Castenmiller is werkzaam bij PBLQ-Zenc, adviesbureau voor innovaties in het publiek domein. Hier treedt hij onder andere op als projectleider en als rapporteur.

Secretariaat

De Kiesraad wordt in zijn taken ondersteund door een secretariaat. Aan het hoofd van het secretariaat staat de secretaris-directeur, belast met de dagelijkse leiding.

De secretaris-directeur en de medewerkers van het secretariaat zijn formeel in dienst van het ministerie van BZK. Over hun werkzaamheden leggen zij echter uitsluitend verantwoording af aan de Kiesraad.

Op de foto onderste rij van links naar rechts: Naima Qoubbane, Pamela Young, Melle Bakker, Heleen Hörmann en Jan-Jouke Vos. Op de middelste rij van links naar rechts: Karin van der Mijsbrugge, Patricia Chatrer-Mol, Henny Siero, Sabrina Bafati, Marjolein Walsmit-Brouwer, Edward Brühheim en Karina de Klerk Wolters. Op de bovenste rij van links naar rechts: Marco Segers, Ron de Jong, Roderick Al en Marjoleine van Leerdam.

Eind 2014 werkten 16 medewerkers bij het secretariaat in de volgende functies:

- Mr. Melle Bakker, secretaris-directeur
- Drs. Pamela Young, plv. secretaris-directeur, tevens clustercoördinator Juridische Zaken
- Drs. Heleen Hörmann Bsc., clustercoördinator Communicatie, Onderzoek en Bedrijfsvoering, tevens communicatieadviseur
- Mr. Roderick Al, juridisch medewerker
- LL.B. Sabrina Bafati, beleidsondersteunend medewerker
- Mr. Edward Brühheim, senior juridisch adviseur
- Patricia Chatrer-Mol, beleidsondersteunend medewerker
- Dr. Ron de Jong, wetenschappelijk onderzoeker
- Karina de Klerk Wolters, officemanager
- Karin van der Mijsbrugge, directiesecretaris
- Mr. Naima Qoubbane, senior juridisch adviseur
- Mr. Marco Segers, juridisch medewerker
- Henny Siero, beleidsondersteunend medewerker
- Mr. ing. Jan-Jouke Vos, IT-medewerker
- Drs. Marjolein Walsmit-Brouwer, communicatiemedewerker

In aanloop naar de verkiezingen in 2014 is het secretariaat van de Kiesraad tijdelijk uitgebreid met het Informatiepunt Verkiezingen. Bij het Informatiepunt Verkiezingen waren tot juni 2014 de volgende medewerkers werkzaam: Roderick Al, Niels van Driel en Bas Paauwe. Vanaf oktober 2014 is het Informatiepunt Verkiezingen opnieuw gestart met Roderick Al en Marjoleine van Leerdam.

Voor Nederland
Voor banen
VVD

Sterk Nederland
Sterk Europe
D66

Nu voor D66

Aanpak banken en bonussen?
Daarom PvdA in Europa!
PvdA

GROEN LINKS

SAMENWERKING JA SUPERSTAAT NEE

NEE TEGEN DEZE EU

ZEG NEE

UIT DE EU

3. Verkiezingen

In 2014 vonden de volgende verkiezingen plaats:

- woensdag 19 maart: gemeenteraadsverkiezingen
- donderdag 22 mei: verkiezing Europees Parlement
- woensdag 19 november: gemeentelijke herindelingsverkiezingen in 16 gemeenten

Gemeenteraadsverkiezingen

Op woensdag 19 maart 2014 vonden in 380 gemeenten gemeenteraadsverkiezingen plaats. Hoewel de Kiesraad bij de gemeenteraadsverkiezingen niet optreedt als centraal stembureau, brengen ook deze verkiezingen werkzaamheden voor (het secretariaat van) de Raad met zich mee. Burgers, gemeenten, politieke partijen, en media doen in de aanloop naar deze verkiezingen frequent een beroep op de Kiesraad als kennis- en informatiecentrum. Om de vragen die aan de Kiesraad worden gesteld te kunnen beantwoorden, is tijdens de gemeenteraadsverkiezingen een Informatiepunt Verkiezingen ingesteld. Een van de onderwerpen waar in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen veel vragen over gesteld zijn, is over het ronselen van volmachtstemmen (zie hoofdstuk 1).

Registratie politieke partijen

Politieke partijen die zich hebben geregistreerd bij de Kiesraad voor deelname aan de Tweede Kamerverkiezing, hoeven zich niet apart te registreren bij de gemeenten voor gemeenteraadsverkiezingen. Hun registratie bij de Kiesraad werkt door naar die verkiezingen. Met het oog hierop heeft in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen een publicatie in de Staatscourant bestaan van de bij de Kiesraad geregistreerde aanduidingen van politieke partijen.⁷

Waarnemersmissie Raad van Europa

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen heeft Nederland voor het eerst een waarnemersmissie ontvangen van de Raad van Europa (Congres van Lokale en Regionale Overheden). Een delegatie van de Kiesraad heeft de deelnemers van de missie ontvangen en hen geïnformeerd over diverse aspecten van de gemeenteraadsverkiezingen.

Hertellingen

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart vond in de gemeenten Aalburg, Aalten, Appingedam, Boxtel, Houten, Menameradiel, Vught, Waddinxveen, Weert, Wijchen en Zaltbommel een hertelling van stemmen plaats op initiatief van het centraal stembureau in deze gemeenten. In Culemborg, De Bilt, Hardinxveld-Giessendam, Heerlen, Kaag en Braassem, Landerd, Noordwijk, Simpelveld, Strijen, Venlo, Vlissingen, Wassenaar en Zederik is op initiatief van de gemeenteraad herteld. De Kiesraad heeft bij de voorbereiding van deze hertellingen intensief contact gehad met een aantal gemeenten. Vanuit het secretariaat van de Raad is ter plekke ondersteuning geboden bij de hertellingen in de gemeenten Aalburg, Waddinxveen, Noordwijk en Groesbeek.

Verkiezingsuitslag

Na afloop van de verkiezingen heeft de Kiesraad alle uitslagen opgenomen in de databank verkiezingen (www.verkiezingsuitslagen.nl).

⁷ Staatscourant 2013, 36780, 30-12-2013.

Vergelijking verkiezingsuitslagen gemeenteraadsverkiezingen

	2010	2014
Aantal geldige stemmen	6.581.330	6.691.870
Aantal ongeldige stemmen	17.101	24.674
Aantal blanco stemmen	14.703	27.846
Percentage blanco stemmen	0,22 %	0,42%
Aantal kiesgerechtigden	12.216.546	12.489.683
Opkomst	6.613.134	6.744.390
Opkomstpercentage	54,13%	54,00 %

Verkiezing Europees Parlement

Op 22 mei 2014 vond de verkiezing plaats voor de 26 Nederlandse leden van het Europees Parlement. De Kiesraad stelt in zijn functie van centraal stembureau de uitslag van deze verkiezing vast. Daarnaast heeft de Raad bij deze verkiezing de volgende taken:

- registratie van namen ('aanduidingen') en logo's van politieke partijen
- onderzoek en beoordeling van de geldigheid van de kandidatenlijsten en de daarop voorkomende kandidaten
- beoordeling van de geldigheid van lijstencombinaties
- de nummering van kandidatenlijsten
- toewijzing zetels en benoeming leden

De Kiesraad heeft 15 nieuwe aanduidingen geregistreerd voor de Europees Parlementsverkiezing. Op de dag van kandidaatstelling, 8 april 2014, leverden de politieke partijen hun kandidatenlijst bij de Kiesraad in. De beslissing over de geldigheid van de lijsten en daarop voorkomende kandidaten vond op 14 april plaats, tijdens een openbare zitting van de Kiesraad. In deze zitting besloot de Raad tevens over de geldigheid van de aangevraagde lijstencombinaties en over de nummering.⁸ Er deden 19 partijen mee aan de verkiezing en er waren 2 lijstencombinaties. In totaal namen 345 kandidaten deel aan de verkiezing en zijn er 26 gekozen, 15 mannen en 11 vrouwen.

Beoordeling processen-verbaal

Hoewel de Kiesraad bij de vaststelling van de uitslag formeel alleen tot taak heeft het aantal uitgebrachte stemmen per partij en per kandidaat en de daarop gebaseerde zetelverdeling bekend te maken, is op verzoek van de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven van de Tweede Kamer het gebruik ontstaan dat de Raad ook een oordeel uitspreekt over de betrouwbaarheid van de verkiezingsuitslag. De Kiesraad heeft in dit verband in 2014 voor het eerst samen met de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven de processen-verbaal van de stembureaus ingezien, waarbij de Kiesraad zich in het bijzonder heeft gericht op die processen-verbaal, waarin door kiezers bezwaren waren gemaakt of waarin onregelmatigheden waren gemeld. Op basis van deze gegevens en de algemene informatie die de Kiesraad ter beschikking stond, oordeelde de Raad dat er geen aanleiding was de betrouwbaarheid van de uitslag van de Europees Parlementsverkiezing in twijfel te trekken.

Verkiezingsuitslag

De Kiesraad heeft op vrijdag 30 mei in een openbare zitting de officiële uitslag van de verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement bekendgemaakt. De uitslag is in de databank verkiezingen opgenomen.

⁸ Staatscourant 2014, 11276, 16-04-2014.

Vergelijking verkiezingsuitslagen Europees Parlement

	2009	2014
Aantal geldige stemmen	4.553.864	4.753.746
Aantal ongeldige stemmen	9.866	11.719
Aantal blanco stemmen	10.013	16.786
Percentage blanco stemmen	0,22 %	0,35 %
Aantal kiesgerechtigden	12.445.497	12.815.496
Opkomst	4.573.743	4.782.251
Opkomstpercentage	36,75 %	37,32 %

Gemeentelijke herindelingsverkiezingen

Op 19 november 2014 vonden 6 gemeenteraadsverkiezingen plaats die het gevolg waren van diverse herindelingen van gemeenten.

- gemeenten 's-Hertogenbosch, Maasdonk en Oss werden heringedeeld in de gemeenten 's-Hertogenbosch en Oss
- gemeenten Alkmaar, Graft-De Rijp en Schermer fuseerden tot de nieuwe gemeente Alkmaar
- gemeenten Bernisse en Spijkenisse werden samengevoegd tot de nieuwe gemeente Nissewaard
- gemeenten Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Ubbergen fuseerden tot de nieuwe gemeente Groesbeek
- gemeenten Bergambacht, Nederlek, Ouderkerk, Schoonhoven en Vlist werden samengevoegd tot de nieuwe gemeente Krimpenerwaard

De herindelingen gingen in op 1 januari 2015. In de nieuw gevormde gemeenten vonden geen reguliere gemeenteraadsverkiezingen plaats in 2014. De nieuwe fusiegemeenten sluiten weer aan bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2018.

Doorwerking geregistreerde aanduidingen

Ook bij herindelingsverkiezingen publiceert de Kiesraad de bij hem geregistreerde aanduidingen en namen van gemachtigden.⁹ Politieke partijen die zich geregistreerd hebben bij de Kiesraad voor deelname aan de Tweede Kamerverkiezing, hoeven zich niet apart te registreren voor een herindelingsverkiezing. Hun registratie bij de Kiesraad werkt door naar deze verkiezing.

Verkiezingssoftware

De Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV) is gebruikt bij de verkiezingen voor de gemeenteraden en het Europees Parlement. OSV ondersteunt politieke partijen, gemeenten en hoofd- en centraal stembureaus bij hun werkzaamheden in het verkiezingsproces, onder meer bij het opstellen van de documenten die nodig zijn bij de kandidaatstelling en bij het vaststellen van de uitslag en de zetelverdeling.

Aanvullende eisen software

Per 1 juli 2014 is artikel P 1a van de Kieswet in werking getreden. Dit nieuwe artikel stelt een aantal voorwaarden aan software die gebruikt wordt bij de vaststelling van de uitslag en zetelverdeling. Zo moet het centraal stembureau van tevoren bekend maken dat het software gebruikt en gelden er aanvullende eisen waaraan de software moet voldoen. De Kiesraad heeft voor de programmatuur voor de vaststelling van de uitslag en de zetelberekening een specificatie opgesteld. Deze specificatie geeft aan hoe de geldende wet- en regelgeving in de programmatuur moet worden toegepast. De Universiteit Utrecht heeft de opgestelde specificatie beoordeeld om te zien of de software voldoet aan de voorwaarden. Het toetsingsrapport van de Universiteit Utrecht is te vinden op de website van de Kiesraad.¹⁰ De aangepaste software is ter toetsing voorgelegd aan Software Quality Systems

⁹ Staatscourant 2014, 23510, 27-08-2014.

¹⁰ <https://www.kiesraad.nl/artikel/ondersteunende-software-verkiezingen-osv>.

Nederland. De resultaten van deze onafhankelijke toetsing zijn in januari 2015 op de website van de Kiesraad openbaar gemaakt.

Vorbereidingen verkiezingen 2015

In de tweede helft van 2014 is OSV aangepast voor de verkiezingen voor het algemeen bestuur van de waterschappen en voor provinciale staten, die in 2015 plaatsvinden. Naast de toevoeging van de waterschapsverkiezingen en de wijzigingen in de modellen (formulieren), is een reeks wijzigingen in de software doorgevoerd ter ondersteuning van de gecombineerde verkiezingen. Eind 2014 zijn de OSV-programma's voor de kandidaatstelling naar de politieke partijen en de centraal stembureaus verzonden. In dezelfde periode is, in samenwerking met IVU Benelux, begonnen met de instructiebijeenkomsten aan politieke partijen en centraal stembureaus. Nieuw het afgelopen jaar was dat de Kiesraad overleg heeft gevoerd met projectleiders verkiezingen van de waterschappen ter voorbereiding op de waterschapsverkiezingen.

4. Adviezen

De Kiesraad bracht in 2014 tien adviezen uit.¹¹

1. Reactie op rapport 'Elke Stem Telt - Elektronisch stemmen en tellen'
2. Advies Ontwerpbesluit tot wijziging van het Kiesbesluit en het Waterschapsbesluit voor het combineren van de waterschapsverkiezingen met de provinciale statenverkiezingen
3. Advies Tijdelijke experimentenregeling centrale stemopneming
4. Advies integrale wijziging Kieswet
5. Advies eisen aan de programmatuur voor de berekening van de verkiezingsuitslag
6. Advies naar aanleiding van gemeenteraadsverkiezingen en verkiezing Europees Parlement 2014
7. Advies wijziging Tijdelijk Experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming
8. Advies over de ontwerpregeling tot wijziging van de Kiesregeling in verband met de gecombineerde staten- en waterschapsverkiezingen
9. Advies over de ontwerpregeling stembescheiden waterschapsverkiezingen 2015
10. Advies over de conceptnotitie kiescolleges Eerste Kamer

Het Advies Ontwerpbesluit tot wijziging van het Kiesbesluit en het Waterschapsbesluit voor het combineren van de waterschapsverkiezingen met de provinciale statenverkiezingen (advies 2) is uitgebracht aan de minister van Infrastructuur en Milieu. Alle andere adviezen zijn uitgebracht aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Kiesraad heeft twee spontane adviezen uitgebracht, namelijk zijn reactie op het rapport van de Commissie-Van Beek – 'Elke Stem Telt - Elektronisch stemmen en tellen' – (advies 1) en het advies naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen en de Europees Parlementsverkiezing (advies 6).

Reactie op rapport 'Elke Stem Telt - Elektronisch stemmen en tellen' (4 februari 2014)

Op 18 december 2013 heeft de Commissie onderzoek elektronisch stemmen in het stemlokaal, naar haar voorzitter veelal de Commissie-Van Beek genoemd, een rapport uitgebracht. Hierin concludeert zij dat het Nederlandse verkiezingsproces gebaat is bij de inzet van elektronische apparatuur voor het stemmen en het tellen van de stemmen. In zijn reactie op dit rapport heeft de Kiesraad aangegeven dat het door de Commissie voorgestelde stemsysteem – stemprinter en -teller – ook zijn voorkeur heeft. Wel plaatste de Raad kanttekeningen bij enkele eisen die de onderzoekscommissie aan de inzet van elektronische apparatuur stelt, zoals de voorgestelde maatregelen tegen de zogenoemde compromitterende straling van apparatuur. De Raad adviseert voor de beveiliging van de apparatuur vooral realistische eisen te stellen. De kosten en inspanning die met een maatregel gemoeid gaan, moeten wel opwegen tegen de effectiviteit ervan in relatie tot de aard, omvang en ernst van de risico's.

Vervolg op het advies

De reactie van de Kiesraad is in de kabinetsreactie op het rapport van de Commissie-Van Beek betrokken. Daarin heeft het kabinet aangegeven de aanbevelingen van de Commissie te gaan uitwerken. Deze uitwerking heeft onder meer geleid tot een aantal aanvullende vragen aan de Commissie-Van Beek. De Kiesraad was bij de beantwoording van deze vragen betrokken als adviseur in de persoon van de secretaris-directeur.

Advies Ontwerpbesluit tot wijziging van het Kiesbesluit en het Waterschapsbesluit voor het combineren van de waterschapsverkiezingen met de provinciale statenverkiezingen (10 februari 2014)

De Kiesraad heeft de minister van Infrastructuur en Milieu geadviseerd om voldoende onderscheid tussen de stembescheiden voor de verschillende verkiezingen te realiseren. Ook is geadviseerd te regelen dat stembureaus eerst de telling voor de provinciale statenverkiezing verrichten, voordat ze starten met de tellingen voor waterschapsverkiezingen. Daarnaast heeft de Kiesraad geadviseerd de waterschapsverkiezingen in 2015 niet alleen te evalueren, maar ook te onderzoeken wat de effecten zijn van het combineren van waterschapsverkiezingen met provinciale statenverkiezingen.

¹¹ Alle adviezen van de Kiesraad zijn te vinden op www.kiesraad.nl/adviezen_en_publicaties

Vervolg op het advies

De minister heeft onderkend dat het belangrijk is dat de stembescheiden voor verschillende verkiezingen zich in voldoende mate van elkaar onderscheiden. Het advies om stembureaus eerst de telling voor de provinciale statenverkiezing te laten verrichten, is niet overgenomen.

Advies Tijdelijke experimentenregeling centrale stemopneming (11 februari 2014)

De Tijdelijke experimentenregeling centrale stemopneming bevat regels voor een experiment met het centraal tellen van de stemmen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart 2014 werd hier in vijf gemeenten mee geëxperimenteerd: Hardenberg, Kampen, Ouder-Amstel, Raalte en Sittard-Geleen. De Kiesraad wees in zijn advies op het belang van veilig vervoer van de stembescheiden naar de tellocatie en de opslag ter plaatse.

Vervolg op het advies

Mede naar aanleiding van bovenstaand advies, bepaalt de regeling dat de stembus en de envelop (met daarin de sleutel van de stembus en het proces-verbaal van een stembureau) afzonderlijk van elkaar worden vervoerd en opgeslagen. Bij de Europees Parlementsverkiezing is het experiment met centraal tellen van stemmen in de Kampen, Ouder-Amstel en Raalte – de gemeenten met de kleinste inwonersaantallen – herhaald. Om een goed beeld te krijgen van de efficiency, transparantie en controleerbaarheid van de centrale stemopneming, had de Kiesraad geadviseerd om ook een grotere gemeente (100.000+ inwoners) in het experiment te betrekken.

Advies integrale wijziging Kieswet (18 april 2014)

In dit advies heeft de Kiesraad geconcludeerd dat een integrale wijziging van de Kieswet een bijdrage kan leveren aan het verhogen van de snelheid, de nauwkeurigheid en de efficiëntie van het verkiezingsproces en aan de leesbaarheid en toegankelijkheid van de Kieswet. Onder andere door, waar verantwoord, digitalisering van (onderdelen van) het verkiezingsproces toe te staan: bijvoorbeeld het afleggen van ondersteuningsverklaringen. Ook bepleitte de Raad in dit advies een herziening van de regeling voor het hertellen van de stemmen. De huidige regeling roept vragen op en is bij grootschalige hertellingen niet goed uitvoerbaar.

Vervolg op het advies

De minister heeft aangegeven met de Kiesraad in gesprek te willen om de suggesties in het advies te betrekken bij de plannen om de Kieswet te verbeteren.

Advies eisen aan de programmatuur voor de berekening van de verkiezingsuitslag (24 juni 2014)

Centraal stembureaus kunnen ervoor kiezen om bij de berekening van de verkiezingsuitslag en de zetelverdeling gebruik te maken van software (art. P 1a Kieswet). Een onafhankelijke instantie moet deze software toetsen (art. P 1 Kiesbesluit). De voorwaarden waaraan de instantie de software moet toetsen, staan in een bijlage bij de Kiesregeling. In dit advies heeft de Kiesraad een aantal tekst-suggesties gedaan voor de eisen aan programmatuur.

Vervolg op het advies

De bedoelde bijlage bij de Kiesregeling is per 1 januari 2015 in werking getreden. Veel van de suggesties die de Kiesraad heeft gedaan met betrekking tot de eisen aan software zijn daarin overgenomen. De Raad houdt echter bezwaren tegen de in het Kiesbesluit gekozen opzet van de regeling, die niet overal even goed aansluit bij de praktijk. Onduidelijk is bijvoorbeeld wie, en op basis van welke criteria, de door de Kiesraad opgestelde softwarespecificatie zou moeten toetsen.

Advies naar aanleiding van gemeenteraadsverkiezingen en verkiezing Europees Parlement 2014 (24 juli 2014)

In dit spontane advies heeft de Kiesraad geadviseerd het maken van een stemfie – een foto die de kiezer van zichzelf maakt met daarop tevens zichtbaar zijn of haar ingevulde stembiljet – te verbieden.¹² De Raad stelde dat de stemfie op gespannen voet staat met stemvrijheid en stemgeheim. Iedere mogelijkheid dat kiezers onder druk worden gezet of druk voelen om op een bepaalde partij en/of kandidaat te stemmen en daarvan bewijs te leveren, moet worden voorkomen. Daarnaast bevat het advies het voorstel om het aantal benodigde ondersteuningsverklaringen voor de kandidaatstelling voor de Europees Parlementsverkiezing gelijk te trekken met het aantal ondersteuningsverklaringen dat nodig is om in alle kieskringen deel te nemen aan Tweede Kamerverkiezingen. Ook is geadviseerd de tekst op de stempas over de onderhandse volmachtverlening te verduidelijken.

Vervolg van het advies

De minister heeft aangegeven het stemgeheim één van de belangrijkste waarborgen van het verkiezingsproces te vinden, maar geen voorstander te zijn van een stemfieverbod. Wel zullen eventuele ontwikkelingen in de praktijk kritisch worden gevolgd. Het advies om de teksten op de stempas te verduidelijken, is overgenomen. Het advies om het aantal benodigde ondersteuningsverklaringen bij Europees Parlementsverkiezingen te verhogen, heeft de minister in onderzoek genomen.

Advies wijziging Tijdelijk Experimentenbesluit stembiljetten en centrale stemopneming (24 juli 2017)

Naar aanleiding van de experimenten die bij de gemeenteraadsverkiezingen en Europees Parlementsverkiezing zijn gehouden met het tellen van de stemmen op een centrale locatie, is de regelgeving rond deze experimenten gewijzigd. De Kiesraad heeft geadviseerd gemeenten niet te verplichten om voor het overbrengen van de stembescheiden naar de centrale tellocatie afzonderlijke transportboxen voor te schrijven.

Vervolg van het advies

Naar aanleiding van het advies van de Kiesraad is verduidelijkt dat gemeenten transportboxen in kunnen zetten voor het vervoer van stembescheiden naar de centrale tellocaties, maar dat ook de stembus als transportbox dienst kan doen.

Advies over de ontwerpregeling tot wijziging van de Kiesregeling in verband met de gecombineerde staten- en waterschapsverkiezingen (25 augustus 2014)

In dit advies heeft de Kiesraad positief gereageerd op het voorstel om aanvragers van een kiezerspas voor de waterschapsverkiezingen te laten aankruisen in welke gemeente zij deze kiezerspas willen gebruiken. Het maakt de grenzen van het waterschap, en daarmee de beperkingen aan het gebruik van de kiezerspas, inzichtelijk. Om die reden heeft de Raad geadviseerd het formulier voor de aanvraag van een kiezerspas voor provinciale statenverkiezingen op eenzelfde manier te wijzigen.

Vervolg van het advies

De minister heeft ervoor gekozen kiezers bij provinciale statenverkiezingen, anders dan bij waterschapsverkiezingen, niet te laten aankruisen in welke gemeente zij van plan zijn hun kiezerspas te gebruiken. Ook wordt kiezers die een schriftelijke volmacht aanvragen expliciet gevraagd om na te gaan of de beoogde volmachtnemer kiesgerechtigd is voor het te kiezen volksvertegenwoordigend orgaan.

¹² Een lid van de Raad nam een afwijkend standpunt in.

Advies over de ontwerpregeling stembescheiden waterschapsverkiezingen 2015 (20 oktober 2014)

In 2015 vinden voor het eerst gecombineerde waterschaps- en provinciale statenverkiezingen plaats. Het is belangrijk dat de verschillende verkiezingsbescheiden voor deze verkiezingen voldoende van elkaar verschillen. In dit advies stemt de Kiesraad in hoofdlijnen in met de voorgestelde modellen voor de stempas, de kiezerspas, het volmachtbewijs en het stembiljet voor de waterschapsverkiezing. De concrete uitwerking van sommige mogelijkheden – waaronder de mogelijkheid het logo van het waterschap op een verkiezingsdocument te drukken – kan echter nog worden verduidelijkt.

Vervolg van het advies

Het beschreven onderdeel van het advies is overgenomen.

Advies over de conceptnotitie kiescolleges Eerste Kamer (9 december 2014)

Op verzoek van de Kamer heeft de minister van Binnenlandse Zaken in een notitie de mogelijkheden geïntroduceerd om voor twee specifieke groepen Nederlanders een kiescollege te vormen, met als enige taak om de leden van de Eerste Kamer te kiezen. Het gaat om een kiescollege voor Nederlandse kiesgerechtigden in Caribisch Nederland en een kiescollege voor Nederlandse kiesgerechtigden in het buitenland. De Kiesraad vindt de notitie een goede basis voor verdere politieke besluitvorming. Meer inhoudelijk vindt de Kiesraad het niet verstandig om beide kiescolleges eventueel te combineren. Tussen beide groepen kiesgerechtigde Nederlanders bestaan daarvoor te grote verschillen, onder andere wat betreft het ingezetenschap (in of buiten het Koninkrijk) en de berekeningswijze van de stemwaarde.

Vervolg van het advies

Het advies van de Kiesraad maakt onderdeel uit van een notitie van de minister van BZK aan de Eerste en Tweede Kamer.

LIJST 4

UW BELANG, BOSCH BELANG
PAUL VAN DER KRABBen

CDA

EILIGE
STAD
voor onze
ANDEREN

ga stemmen
op 19 november!

BOSSCHE
VALKSPARTIJ

HET IS NU TIJD

SP

LIJST 10

D66

BIED EN NIET
VOOR 100 MILJOEN?
NIET DOEN!!

UW BELANG
BOSCH BELANG
4

DEN BOSCH

Gedaan

- Museumkwartier
- Behoud theater binnenstad

Nog te doen

- Megabioscoop
- Theater op GZC

Stem daarom

DE BOSSCHE
GROENEN

DE BOSSCHE
GROENEN

D66 D66

5. Aanduidingen en benoemingen

De Kiesraad registreert namen (aanduidingen) van politieke partijen die willen deelnemen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer, Eerste Kamer en het Europees Parlement.

Registratieverzoeken

In 2014 heeft de Kiesraad 22 aanduidingen geregistreerd in de registers voor de Tweede Kamer-verkiezing en voor het Europees Parlement. Sinds de invoering van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming in 2013 registreert de Kiesraad ook logo's van politieke partijen in laatstgenoemde registers. De logo's worden afgebeeld op een nieuw model stembiljet dat bij wijze van experiment wordt gebruikt door kiezers buiten Nederland.

Register Tweede Kamer

Het register voor de Tweede Kamerverkiezing is in 2014 uitgebreid met zeven aanduidingen: Kleptocraten, Daadkrachtig Nederland (DN), Nederland Transparant, Vrede en Recht, VNL (VoorNederland), Vrijzinnige Partij en Partij 18PLUS. De Kiesraad heeft verder ingestemd met een drietal verzoeken tot wijziging van een aanduiding in het register. De aanduiding TROTS is gewijzigd in TROTS (Trots op Nederland) en vervolgens in Trots op Nederland (TROTS). De aanduiding Groen Rechts is gewijzigd in Nederland Duurzaam. De aanduidingen die geregistreerd staan voor de Tweede Kamerverkiezing hebben in principe doorwerking naar de Eerste Kamerverkiezing, provinciale statenverkiezingen, eilandsraadsverkiezingen en gemeenteraadsverkiezingen. Dit betekent dat in deze gevallen geen aparte registratie van de aanduiding nodig is.

Bij vijf aanduidingen in het register heeft de Kiesraad op verzoek van de politieke partij een logo geregistreerd: P.v.d.A./Europese Sociaaldemocraten, SP (Socialistische Partij), GROENLINKS, De Groenen en Liberaal Democratische Partij.

Register Europees Parlement

In het register voor de verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement zijn in 2014 vijftien aanduidingen ingeschreven: Aanklacht, 50PLUS, Vrouwen Partij, ikkiesvooreerlijk.eu, JEZUS LEEFT, Anti EU(ro) Partij, Nieuwe Communistische Partij – NCPN, EU-XL, Vooruitgangspartij, Piratenpartij, Ware Volks Partij, IQ, de Rechten-Plichten-Partij, Red Het Noorden, Monsterlijst en Aandacht en Eenvoud. Twee aanduidingen in het register zijn gewijzigd. De aanduiding VVD – Europese Liberaal-Democraten wijzigde in VVD en de aanduiding Democraten 66 (D66) in Democraten 66 (D66) – ALDE.

De Kiesraad heeft verder achttien logo's geregistreerd en twee verzoeken tot registratie van een logo buiten behandeling gesteld.

Schrapping uit het register

Na de verkiezing voor het Europees Parlement op 22 mei 2014 zijn veertien aanduidingen uit het register voor de Europees Parlementsverkiezing geschrapt, omdat de politieke partijen bij de verkiezing geen kandidatenlijst inleverden. De Kiesraad heeft een viertal logo's dat bij die aanduidingen geregistreerd stond, eveneens geschrapt. Uit het register voor de Tweede Kamer zijn geen aanduidingen en logo's geschrapt.

Benoemingen

De Kiesraad benoemt nieuwe leden voor vacatures in de Tweede Kamer, Eerste Kamer en het Europees Parlement. Voor de Tweede Kamer waren er negen benoemingen in tussentijdse vacatures en drie in tijdelijke vacatures in verband met ziekte of zwangerschapsverlof. In de Eerste Kamer waren er drie benoemingen in tussentijdse vacatures en in het Europees Parlement ontstond één vacature nadat een lid op de acceptatie van zijn benoeming was teruggekomen.

6. Rechtszaken

In 2014 was de Kiesraad, als centraal stembureau, verweerder in vier rechtszaken. Daarnaast trad hij in zeven andere rechtszaken op als deskundige. Hierbij verstrekte de Raad op verzoek van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) inlichtingen.

Naast deze rechtszaken volgt onder het kopje 'overige zaken' een beschrijving van een rechtsgeding over de zogenoemde stemfie. Bij deze zaak was de Kiesraad zelf niet betrokken, maar de rechtszaak is wel van belang voor het kiesrecht.

De Kiesraad als verweerder

Wijzigen of aanvullen geregistreerde aanduiding

De Kiesraad weigerde een besluit te nemen op een verzoek van een inwoner van Landsmeer om de stembiljetten bij de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart 2014 zo aan te passen dat aan de aanduidingen van de landelijke politieke partijen boven de kandidatenlijsten een lokaal element wordt toegevoegd. Volgens de Kiesraad kon appellant niet als een belanghebbende worden aangemerkt. Bovendien is de Raad geen centraal stembureau bij de gemeenteraadsverkiezingen en biedt de Kieswet geen grondslag voor ambtshalve wijzigingen of aanvullingen van geregistreerde aanduidingen, aldus de Kiesraad. Appellant stelde beroep in en betoogde dat de Kiesraad ten onrechte heeft geweigerd op zijn verzoek te beslissen. De Afdeling verklaarde het beroep ongegrond en volgde in haar uitspraak het oordeel van de Kiesraad.¹³

Partij voor de Dieren

De Kiesraad schrapt drie kandidaten van de lijst Partij voor de Dieren voor de Europees Parlementsverkiezing. Reden hiervoor was dat deze kandidaten van buiten de EU bij de kandidaatstelling geen document als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht hadden ingeleverd. De Partij voor de Dieren stelde beroep in tegen het besluit van het centraal stembureau, omdat zij meende dat aan de legitimatieplicht was voldaan, aangezien een kopie van een geldig legitimatiebewijs was ingeleverd.

De Afdeling oordeelde dat met de kopieën van paspoorten zonder de 'Sticker Verblijfsaantekeningen Algemeen' de verblijfsrechtelijke positie van de betrokken kandidaten niet kon worden vastgesteld en hun instemming, zonder kopie van een document als bedoeld in de Wet op de identificatieplicht, daardoor ontbrak.¹⁴ De Afdeling verklaarde het beroep van de Partij voor de Dieren ongegrond.

Vrouwen Partij

De Kiesraad verklaarde de kandidatenlijst van de Vrouwen Partij voor de Europees Parlementsverkiezing ongeldig, omdat bij de kandidatenlijst geen bewijs van betaling van de verschuldigde waarborgsom was gevoegd. De Vrouwen Partij ging in beroep tegen het besluit van de Raad. Zij betoogde dat het vereiste van de waarborgsom oneigenlijk is, omdat het kleine politieke partijen belemmert om deel te nemen aan de verkiezingen.

De Afdeling verklaarde dit beroep ongegrond.¹⁵ In haar uitspraak oordeelde zij dat de eis van de waarborgsom geen onredelijke beperking is van het passief kiesrecht, omdat zij proportioneel is en een objectief en legitiem doel dient. Volgens de Afdeling vormt de waarborgsom, gelet op de hoogte daarvan in relatie tot de hoogte van het gemiddelde jaarinkomen in Nederland, geen wezenlijke belemmering voor een politieke partij om deel te nemen aan de verkiezingen.

¹³ ABRvS 17 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:705.

¹⁴ ABRvS 24 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1584.

¹⁵ ABRvS 24 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1606.

Ongeldige kandidatenlijst en schrapping van kandidatenlijst

Een inwoner van Rijswijk stelde beroep in tegen de geldigverklaring van de kandidatenlijst van de PVV (Partij voor de Vrijheid) voor de Europees Parlementsverkiezing. Hij meende dat de Kiesraad ten onrechte de voorgenomde kandidatenlijst geldig had verklaard en de kandidaten op die lijst niet had geschrapt. Volgens de eiser is de Partij voor de Vrijheid geen vereniging en mocht zij om die reden geen aanduiding boven de kandidatenlijst plaatsen, zodat frauduleus is gehandeld door de kandidaten. Daarnaast bestaan er vermoedens dat de partij een criminele organisatie is die vanuit het Europees Parlement misdrijven zal faciliteren, aldus appelland.

De Afdeling volgde het oordeel van de Kiesraad en verklaarde het beroep ongegrond.¹⁶ Uit de parlementaire geschiedenis leidde zij af dat het centraal stembureau niet belast is met een inhoudelijke beoordeling van de doelstellingen of activiteiten van politieke groeperingen, maar slechts de door kiezers ingediende kandidatenlijsten toetst aan in de Kieswet opgesomde formele vereisten.

De Kiesraad als deskundige

Ouderenpartij HOOP

Het centraal stembureau voor de gemeenteraadsverkiezing van Den Haag heeft het verzoek van de Ouderenpartij HOOP om de partij in het register in te schrijven niet ingewilligd. Reden hiervoor was dat de aanduiding in hoofdzaak overeenstemde met de reeds geregistreerde aanduiding Ouderen Partij Den Haag (OPDH). De Ouderen Partij was het niet eens met deze motivering en diende beroep in.

In haar uitspraak stelde de Afdeling vast dat alleen de termen 'ouderen' en 'partij' in beide aanduidingen voorkwamen en dat het in de verzochte aanduiding beeldbepalende woord HOOP geen tegenhanger had in de aanduiding Ouderen Partij Den Haag (OPDH). Met de Kiesraad was de Afdeling van oordeel dat beide aanduidingen fonetisch en in woordbeeld verschillen.¹⁷ Zij oordeelde dat het centraal stembureau het verzoek tot inschrijving ten onrechte heeft afgewezen en verklaarde het beroep daarom gegrond.

EenHeid Partij (EHP)

Het centraal stembureau van de gemeente Amsterdam registreerde op verzoek van de vereniging EenHeid Partij (EHP) de aanduiding EenHeid Partij (EHP) voor de gemeenteraadsverkiezing in Amsterdam. De Partij van de Eenheid diende beroep in tegen dit besluit, omdat de aanduiding in hoofdzaak zou overeenstemmen met de geregistreerde aanduiding van deze partij.

In haar uitspraak stelde de Afdeling vast dat in zowel de aanduiding EenHeid Partij (EHP) als de aanduiding Partij van de Eenheid de woorden eenheid en partij dominant zijn.¹⁸ Zij overwoog dat de aanduidingen in hoofdzaak overeenstemmen, omdat deze dominante woorden in betekenis identiek zijn en in woordbeeld vrijwel overeenkomen. Met de Kiesraad oordeelde de Afdeling dat het gebruik van de afkorting (EHP) in de aanduiding EenHeid Partij (EHP), de andere volgorde van de woorden eenheid en partij, het gebruik van hoofdletters en van de voorzetsels van de in de aanduiding Partij van de Eenheid, daaraan niet afdeed. Op grond van het voorgaande verklaarde de Afdeling het beroep van de Partij van de Eenheid gegrond.

Lokaal Oegstgeest

Het centraal stembureau voor de gemeenteraadsverkiezingen van Oegstgeest registreerde op verzoek van de vereniging Lokaal Oegstgeest de aanduiding Lokaal Oegstgeest. Tegen dit besluit diende Leefbaar Oegstgeest beroep in, omdat de verzochte aanduiding in hoofdzaak zou overeenstemmen met de geregistreerde aanduiding van deze partij.

¹⁶ ABRvS 24 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1585.

¹⁷ ABRvS 24 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:165.

¹⁸ ABRvS 30 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:376.

De Afdeling verklaarde dit beroep ongegrond.¹⁹ In haar uitspraak overwoog zij onder meer dat de vermelding van de gemeentenaam in beide aanduidingen een algemeen karakter heeft en de naam een element is van ondergeschikte betekenis. De woorden Leefbaar en Lokaal hebben bovendien een ander woordbeeld en komen ook fonetisch niet overeen, zodat beide aanduidingen voldoende onderscheidend vermogen hebben en er geen situatie ontstaat die misleidend kan zijn voor de kiezers, aldus de Afdeling.

Ongeldigverklaring kandidatenlijst

Het centraal stembureau voor de gemeenteraadsverkiezing van Zoetermeer verklaarde de kandidatenlijst Blanco Lijst (HDW) ongeldig, omdat de lijst na het verstrijken van de kieswettelijke termijn werd ingeleverd. Tegen dit besluit diende een inwoner van Zoetermeer beroep in, omdat hij de kandidatenlijst wel binnen de daarvoor gestelde termijn zou hebben ingediend. Dat hij de lijst niet op het voorgeschreven formulier (model H 1) had ingeleverd, was volgens hem te wijten aan het centraal stembureau.

In haar uitspraak oordeelde de Afdeling dat het de verantwoordelijkheid is van degene die de kandidatenlijst inlevert dat de lijst aan de wettelijke vereisten voldoet.²⁰ Naar haar oordeel heeft appellant niet aannemelijk gemaakt dat de voorgeschreven H1-formulieren niet verkrijgbaar waren bij de gemeente. Dat de door het centraal stembureau verstrekte USB-stick niet naar behoren zou werken, leidde volgens de Afdeling niet tot een ander oordeel.

Schrapping van kandidatenlijst

Het centraal stembureau schraptte twee kandidaten van de lijst van de Partij van de Arbeid voor de gemeenteraadsverkiezing van Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Volgens het centraal stembureau hadden de betrokken kandidaten een kopie van een identiteitsbewijs ingeleverd, waarop het burgerservicenummer (BSN) onleesbaar was gemaakt. Hierdoor ontbraken formeel hun instemmingsverklaringen, zodat deze kandidaten van de lijst werden geschrapt. Tegen dit besluit dienden de kandidaten beroep in, omdat zij in navolging van het advies van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hun BSN hadden afgeschermd en dachten een kopie van een geldig legitimatiebewijs te hebben overhandigd.

In haar uitspraak stelde de Afdeling onder meer dat het niet aan kandidaten is om gegevens van een identiteitsbewijs af te schermen bij het inleveren van een door de wet vereiste kopie daarvan.²¹ Daarom verklaarde zij het beroep ongegrond.

Schrapping van kandidatenlijst

Het centraal stembureau schraptte een kandidaat van de lijst van GROEP HOP voor de gemeenteraadsverkiezingen van Lelystad. Volgens het centraal stembureau ontbrak de instemmingverklaring van de kandidaat aangezien hij, ook niet nadat hij in de gelegenheid was gesteld om zijn verzuim te herstellen, geen kopie van een geldig legitimatiebewijs had ingeleverd. De kandidaat meende dat het centraal stembureau zijn naam ten onrechte van de lijst had geschrapt en ging in beroep.

In haar uitspraak oordeelde de Afdeling dat een kopie van een identiteitskaart waarvan de geldigheidsduur is verlopen niet voldoet aan de eisen van de Kieswet. Appellant had zijn verzuim kunnen herstellen door met spoed een nieuw identiteitsbewijs aan te vragen en dit alsnog binnen de verzuimtermijn in te leveren. Nu hij alleen een betalingsbewijs van een nieuwe identiteitskaart toonde, was zijn verzuim niet hersteld. Daarom verklaarde de Afdeling het beroep ongegrond.

Ouderen Politiek Actief

Het centraal stembureau voor de gemeenteraadsverkiezing van Alkmaar schreef op verzoek van de vereniging Onafhankelijke Partij Alkmaar de aanduiding Onafhankelijke Partij Alkmaar (OPA) in het register. Tegen dit besluit stelde Ouderen Politiek Actief beroep in, omdat de aanduiding in hoofdzaak zou overeenstemmen met de aanduiding van deze partij.

¹⁹ ABRvS 30 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:378.

²⁰ ABRvS 30 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:707.

²¹ ABRvS 30 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:704.

In haar uitspraak week de Afdeling af van het oordeel van de Kiesraad en verklaarde het beroep ongegrond.²² Zij overwoog dat de woorden Onafhankelijke en Partij en de plaatsnaam Alkmaar de hoofdbestanddelen vormen in de aanduiding Onafhankelijke Partij Alkmaar (OPA). Hoewel het bestanddeel OPA in beide aanduidingen voorkomt, is het in de aanduiding Onafhankelijke Partij Alkmaar (OPA), mede door het gebruik van de haakjes, een bestanddeel van ondergeschikte betekenis. Op grond hiervan concludeerde de Afdeling dat het centraal stembureau terecht oordeelde dat de verzochte aanduiding niet in hoofdzaak overeenstemt met de aanduiding OPA.

Overige zaken

Stemfie niet verboden

In aanloop naar de Europees Parlementsverkiezing vroegen de Stichting Bescherming Burgerrechten en een burger (hierna: eisers) om een rectificatie van de uitspraak van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de toelaatbaarheid van stemfies. Volgens eisers maken stemfies (foto's die kiezers van zichzelf maken met daarop tevens zichtbaar hun ingevulde stembiljet) inbreuk op het stemgeheim, omdat kiezers daarmee kunnen laten zien wat zij hebben gestemd en derden hiermee invloed kunnen uitoefenen op de uit te brengen stem.

De rechter oordeelde dat eisers terecht aandacht vragen voor de nadelen van de stemfie. De nadelen wegen volgens hem zwaarder dan de voordelen, maar dat wil niet zeggen dat stemfies verboden zijn. Daarnaast wensten eisers dat de minister voor de naderende Europees Parlementsverkiezing maatregelen nam om het maken van stemfies te ontmoedigen. Aangezien de overheid aankondigde om kiezers via posters in het stemlokaal erop te wijzen dat zij niet bekend hoeven te maken op wie zij hebben gestemd, zag de rechter geen reden om de staat te bevelen aanvullende maatregelen te nemen.

²² ABRvS 30 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3535.

www.alkmaar.nl/verkiezingen

STEM

SPA Senioren
Partij
Alkmaar

**VOOR
IEDEREEN!**

CDA

In Alkmaar zijn we CDA

APP

LA

Lijst 6

Alaya
toite

**Leefbaar
Alkmaar**

**GROEN
LINKS**

Lijst Leal

www.leal.nl

Aan het

D66

7. Kennis en communicatie

Met het oog op de verkiezingen voor gemeenteraden en het Europees Parlement is het Informatiepunt Verkiezingen gestart in oktober 2013 en actief geweest tot juni 2014. Over de gehele periode heeft het Informatiepunt een kleine 8000 (7906) vragen beantwoord, telefonisch of via de mail. Minus de vragen die nog in 2013 werden afgehandeld, waren dit nog altijd 6,536 vragen. Dit recordaantal vragen hangt ongetwijfeld samen met de overlap van twee verkiezingsperiodes. Het leeuwendeel van de vragen betrof de gemeenteraadsverkiezingen (ruim 6000). Gemeenten hadden het grootste aandeel in het aantal vragen (61,4%), gevolgd door politieke partijen (14,3%). De meeste vragen werden gesteld over het inleveren van de kandidatenlijsten, de stempas en het vaststellen en bekendmaken van de verkiezingsuitslag.

In het najaar van 2014 is het Informatiepunt opnieuw opgetuigd, met het oog op de herindelingsverkiezingen in november en de verkiezingen voor provinciale staten, waterschappen, eilandsraden en voor de Eerste Kamer, allen in 2015. Dit Informatiepunt blijft actief tot juni 2015. Inmiddels zijn er 522 vragen door het Informatiepunt afgehandeld, met wederom gemeenten (gemiddeld 46%) als belangrijkste afzender.

Website

Ook het aantal bezoekers van de website in 2014 wijst op grote belangstelling voor het verkiezingsproces. Gedurende het jaar hebben ruim 300.000 mensen de website van de Kiesraad bezocht, met ruim een derde van alle bezoeken in de maand van de gemeenteraadsverkiezingen (maart). Het onderdeel 'Kieswet Toegelicht' op de website is inmiddels uitgebreid met links naar content over alle verkiezingen. Daarnaast is de website uitgebreid met enkele clips over de Kiesraad en het verkiezingsproces. Stappenplannen (procesbeschrijvingen van het verkiezingsproces) zijn ontwikkeld voor de registratie van aanduidingen. Ook zijn enkele verbeteringen doorgevoerd op de website, onder andere in de lay-out. Tot slot is de mogelijkheid toegevoegd om content te delen via sociale media.

Databank verkiezingsuitslagen

De databank bevat verkiezingsuitslagen vanaf 1848. In 2014 is de databank aangevuld met de uitslagen voor de verkiezing van de Nederlandse leden in het Europees Parlement, uitslagen van gemeenteraadsverkiezingen en met de uitslagen van de gemeentelijke herindelingsverkiezingen van dat jaar. De Tweede Kamerverkiezingen van 2010 en 2012 bevatten niet alleen de uitslagen per gemeente, maar ook de uitslagen per kandidaat.

Social media

Het aantal mensen dat de Kiesraad volgt op Twitter is toegenomen tot 677. Het gaat veelal om lokale politieke partijen en gemeenteambtenaren. Omgekeerd volgt de Kiesraad de input via sociale media als Twitter, Facebook en fora waarin kiesrechtgerelateerde kwesties worden geadresseerd, of de Kiesraad zelf onderwerp van gesprek is. De Kiesraad heeft in 2014 meer tweets verstuurd dan de jaren ervoor. De Raad zet de tweets vooral in om aandacht te genereren voor nieuwsberichten. In geval van serieuze vragen worden mensen doorverwezen naar het Informatiepunt of worden hun tweets beantwoord, veelal onder verwijzing naar content op de website.

Onderzoek

In 2014 is door Mariëtte van der Tol, stagiaire van de Universiteit Utrecht, onderzoek gedaan naar het verband tussen burgerschap en kiesrecht binnen het Koninkrijk. Jos Loeven, stagiair van de Radboud Universiteit Nijmegen, heeft onderzoek gedaan naar de historie en achtergrond van datum en dag van de Tweede Kamerverkiezingen sinds 1848. Beide onderzoeksrapporten zijn verkrijgbaar bij de Kiesraad.

In opdracht van de Kiesraad is door Henk van der Kolk (Universiteit Twente) onderzoek verricht naar het gebruik van volmachtstemmen bij de Tweede Kamerverkiezing van 2012, de verkiezingen voor de gemeenteraden en de verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement in 2014.

De publicatie is te raadplegen op de website van de Kiesraad.²³

Verder verscheen 'De Tweede Kamerverkiezingen in vijftig stappen' van de hand van Niels van Driel en Ron de Jong. In dit boek wordt het hedendaagse proces van een Tweede Kamerverkiezing beschreven evenals de ontwikkeling van het verkiezingsproces vanaf 1848.

Wetenschappelijke Raad van Advies

Sinds 2008 kent de Kiesraad een Wetenschappelijke Raad van Advies. Deze bestaat uit (externe) deskundigen op het gebied van verkiezingen en kiesrecht. De Wetenschappelijke Raad van Advies heeft tot taak onderzoek van de Kiesraad te begeleiden en te beoordelen. De leden van de Raad zijn:

Voorzitter: Prof. Dr. W. Voermans,
Hoogleraar Staats- en bestuursrecht Universiteit Leiden

Leden: Dr. H. van der Kolk,
Universitair docent en onderzoeker Politieke Wetenschappen Universiteit Twente
Dr. J. van Merriënboer,
Historicus en onderzoeker Centrum voor Parlementaire Geschiedenis

Secretaris: dr. R. de Jong,
Onderzoeker Kiesraad

De Wetenschappelijke Raad is in 2014 eenmaal bijeen geweest ter bespreking van het lopende onderzoek.

Wet openbaarheid van bestuur

De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt zowel de actieve als de passieve openbaarmaking van documenten. De Kiesraad geeft aan de actieve openbaarmakingsplicht invulling door zoveel mogelijk relevante informatie te verstrekken. Dit gebeurt onder meer via de website www.kiesraad.nl en via publicaties in de Staatscourant.

In 2014 heeft de Kiesraad vijf Wob-verzoeken ontvangen.

- Een burger verzocht om informatie over het inschakelen van adviesbureaus, met inbegrip van de tijdsduur, kosten en financiële baten. Dit verzoek is ingetrokken.
- Aan een burger is het ontruimingsplan verstrekt. Passages die de veiligheid van de Staat in gevaar brengen en gegevens van individuele ambtenaren zijn onleesbaar gemaakt.
- Een burger diende verzoeken in om informatie over declaraties en leaseauto's. De Kiesraad heeft één verzoek zelf afgedaan en de ander doorgezonden naar het ministerie van BZK.
- Op verzoek van een burger is een overzicht verstrekt van de Kiesraadzittingen waarin werd besloten tot registratie van politieke partijen die nu zitting hebben in de Tweede Kamer.
- Een verzoek over het bedrag dat van 2009 tot en met 2013 jaarlijks is besteed aan landsadvocaten en hun uurtarief, is eind 2014 in behandeling genomen.

²³ www.kiesraad.nl/adviezen_en_publicaties

8. Contacten - nationaal en internationaal

De Kiesraad rekent het tot zijn taak om goed op de hoogte te zijn van ontwikkelingen op het gebied van het kiesrecht. De Raad vindt het daarom belangrijk deel uit te maken van nationale en internationale netwerken van verkiezingsautoriteiten en -deskundigen. Ook in 2014 is aandacht besteed aan het opbouwen en onderhouden van deze relaties.

Nationaal

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Net als in voorgaande jaren vond in 2014 geregeld overleg plaats met vertegenwoordigers van het ministerie van BZK, over zowel beleids-, wetgevings- als beheerszaken. Dit overleg vond plaats met onder meer de minister van BZK, de secretaris-generaal, het directoraat-generaal Bestuur en Koninkrijksrelaties, de directie Constitutionele Zaken en Wetgeving en de directie Financieel Economische Zaken van dit ministerie.

Eerste en Tweede Kamer

Op 23 september 2014 heeft de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer met de Kiesraad gesproken over diverse verkiezingszaken. Het gesprek vond plaats in aanloop naar een algemeen overleg, waarin onder andere de gemeenteraadsverkiezingen en de verkiezing van de Nederlandse leden van het Europees Parlement zijn geëvalueerd.

VNG en NVvB

Structureel vindt overleg plaats met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken. Ook in 2014 heeft de Kiesraad met beide organisaties gesproken over verkiezingsthema's.

Politieke partijen, gemeenten, provincies en waterschappen

Ter voorbereiding op de provinciale statenverkiezingen en waterschapsverkiezingen organiseerde de Kiesraad instructiebijeenkomsten voor politieke partijen en gemeenten over het gebruik van Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV). In samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de Raad daarnaast deelgenomen aan voorlichtingsbijeenkomsten voor gemeenten over het kiesrecht.

Gastcolleges en lezingen

In 2014 hielden medewerkers van het secretariaat gastcolleges en lezingen, zoals bij najaarscongressen van de NVvB, de Radboud Universiteit Nijmegen en de Rijksuniversiteit Groningen.

Internationaal

Buitenlandse delegaties

De Kiesraad ontving een delegatie uit Finland (e-voting) en een van het Congres van Lokale en Regionale overheden van de Raad van Europa (gemeenteraadsverkiezingen).

Werkbezoek

Een delegatie van het secretariaat van de Kiesraad is op 24 en 25 november 2014 op werkbezoek geweest bij de Electoral Commission in Groot-Brittannië. Er is onder meer gesproken over de ontwikkelingen rond elektronisch stemmen en ervaringen met het gebruik van social media, webcare en mediacontacten.

Congressen en conferenties

Jaarlijks organiseert de 'Venice Commission' een congres voor Europese EMB's (Electoral Management Bodies). Op 26 en 27 juni 2014 nam de Kiesraad deel aan het jaarlijkse EMB-congres. Het 11e congres vond plaats in Helsinki (Finland) en werd georganiseerd door het Finse ministerie van Justitie, het Finse Parlement, de Finse Nationale Rekenkamer en de Venetië Commissie van de Raad van Europa. Het overkoepelende thema was 'Combating the misuse of administrative resources during electoral processes'. Daarbij is gesproken over de vraag wat bestuurlijke middelen zijn, hoe misbruik van deze middelen in verkiezingstijd kan worden voorkomen en hoe tegen misbruik kan worden opgetreden. Van 4 tot en met 6 september nam de Kiesraad deel aan de jaarlijkse conferentie van de ACEEEO in Boekarest (Roemenië). Tijdens deze conferentie werd gesproken over de participatie van vrouwen in het verkiezingsproces en het plannen van verkiezingen.

Op 28 oktober nam de Kiesraad deel aan de vijfde evaluatiebijeenkomst van Aanbeveling Rec(2004)11 van de Raad van Europa over wettelijke, operationele en technische normen voor e-voting. Deze bijeenkomst werd in Lochau/Bregenz (Oostenrijk) gehouden. De Kiesraad heeft hier een presentatie gegeven over de Nederlandse ervaring met e-voting. Op 29 en 30 oktober heeft de Kiesraad op dezelfde locatie deelgenomen aan de EVOTE 2014 conferentie, die over hetzelfde onderwerp ging.

Waarneming gemeenteraadsverkiezingen Georgië

Op uitnodiging van de Centrale Kiescommissie van Georgië is de secretaris-directeur van de Kiesraad als waarnemer aanwezig geweest bij de gemeenteraadsverkiezingen in dat land. De waarnemingsmissie vond plaats tussen 13 en 16 juni 2014.

9. Financiën

De begroting van de Kiesraad is ondergebracht in Hoofdstuk VII van de Rijksbegroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), onder beleidsartikel 1 'Openbaar bestuur en democratie'.

De Raad volgt de begrotings- en verantwoordingscyclus van het ministerie van BZK. Sinds 2012 zijn de zogeheten apparaatskosten van het ministerie van BZK in de begroting gebundeld. Ook die van de Kiesraad zijn hierin ondergebracht. Het programmabudget van de Raad is wel apart zichtbaar in de Rijksbegroting.

Met het ministerie van BZK is een Toezichtarrangement afgesproken. Hierbij rapporteert de Kiesraad periodiek aan het ministerie over bedrijfsvoeringsresultaten, waaronder de uitputting van zijn budget.

Besteedbaar budget

Het besteedbaar budget van de Kiesraad bedroeg in 2014 € 2.446.000,-. Daarvan is € 2.083.332 uitgeput. € 300.000 is bij Najaarsnota 2014 aangemeld voor de Eindejaarsmarge.

Vergoeding voorzitter en leden Kiesraad

De Kiesraadleden ontvingen in 2014 een financiële tegemoetkoming. De voorzitter ontving per maand een vergoeding gebaseerd op 0,3 fte in schaal 18 volgens het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren (BBRA). De leden van de Raad ontvingen een vergoeding van € 235,- per vergadering en een reiskostenvergoeding.

Als gevolg van de uitvoering van de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is op de voorzitter en de leden van de Kiesraad de rapportageplicht WNT van toepassing. Deze normering geldt ook voor de ambtelijke staf.

Waarborgsommen

De Kiesraad ontving in 2014 waarborgsommen voor de registraties van namen ('aanduidingen') van politieke partijen en voor de kandidaatstelling. De waarborgsommen worden teruggestort wanneer de partijen aan de wettelijke vereisten voldoen. Is dat niet het geval, dan vervallen de waarborgsommen aan de Staat.

